

Посилання:

Мелько Л.Ф. Навчальний курс «Географія культури» у системі підготовки фахівців туристичної галузі / Л.Ф. Мелько // Туризм у контексті сучасного виміру: Збірник наукових праць / Університет економіки та права «КРОК». – Вип.1. – К., Університет «КРОК», 2013. – С. 91-95.

Мелько Л.Ф.

завідувач кафедри туризму,

к.пед.н., доцент,

Університет економіки та права «КРОК»

НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ» У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

У статті обґрунтовується доцільність впровадження навчального курсу «Географія культури» у систему підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери. Розкриваються мета, завдання, сутність, зміст дисципліни, міждисциплінарні зв'язки, значення у загальній системі підготовки фахівців.

Ключові слова: *культура, географія культури, геокультурний регіон, культурно-пізнавальний туризм, фахівець туристичної галузі.*

В статье обосновывается целесообразность внедрения учебного курса «География культуры» в системе подготовки будущих специалистов туристической сферы. Раскрываются цели, задачи, сущность, содержание дисциплины, междисциплинарные связи, значение в общей системе подготовки специалистов.

Ключевые слова: *культура, география культуры, геокультурный регион, культурно-познавательный туризм, специалист отрасли туризма.*

Актуальність проблеми дослідження

Туристична індустрія потужно розвивається і продовжує нарощувати оберти. Економічно розвинені держави отримують величезні прибутки від туристичної діяльності, вдосконалюючи стратегічні напрямки її розвитку, впроваджуючи новітні технології в організацію та управління, нарощуючи інтелектуальний та ресурсний потенціал. Серед видів туризму одним із найпопулярніших та найприбутковіших є культурний або культурно-пізнавальний туризм, завдяки якому реалізується одна з головних якостей особистості, – прагнення до пізнання.

Україна може стати одним із головних гравців у сфері туризму на міжнародному рівні, у тому числі у сфері культурно-пізнавального туризму, враховуючи величезний історико-культурний, етнографічний потенціал країни. Для реалізації амбітних цілей, окрім вдосконалення законодавчої бази, економічного підґрунтя, відповідної матеріально-технічної складової надзвичайно важливим є підготовка високопрофесійних фахівців у сфері туризму.

Університет економіки і права «КРОК» орієнтується на підготовку фахівців і в цьому напрямку, враховуючи багаторічний досвід тісних партнерських освітянських міжнародних стосунків.

Однією із умов успішної підготовки майбутніх спеціалістів є розробка та впровадження спецкурсів у чіткій системі навчальної підготовки.

Ми пропонуємо у систему підготовки фахівців туристичної галузі впровадити навчальний курс «Географія культури», який дозволить більш глибоко зрозуміти «феномен культури» у контексті географічного середовища та створить умови для ґрунтовнішого засвоєння як нормативних, так і вибіркових дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Географія культури як наука продовжує перебувати в Україні у стані становлення. Теоретико-методологічна база географії культури обґрунтована у дослідженнях О.Любіцевої (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), І. Рованчака (Львівський національний університет імені

Івана Франка). О.Любіцевою розробляються методологічні засади, запропонована функціональна модель предметної сутності географії культури [1, 2]. Питання сутності і структурування географії культури, геокультурного районування України, її геокультурного положення, історії зародження та розвитку географії культури України висвітлено у дослідженнях І. Ровенчака [3].

Особливості становлення та розвитку географії культури, теоретичні положення обґрунтовуються у статтях С.Іщук, О.Ріпки, О.Федюка, Л.Шевчук. Культурологічному напрямку досліджень географії присвячені публікації В.Яценка.

Серед російських та білоруських вчених варто відзначити публікації О.Дружиніна, Ю.Дмитрієвського, Н.Дмитрієвської, І.Шаруха, Д.Замятіна, О.Сичова, Р.Туоровського, В.Чіхічіна та ін.

Дослідження в галузі географії культури відображені у публікаціях європейських та американських вчених, серед яких Д.Лей, Косгров, М. Клері, П. Клаваль, С. Оток, М. Макесель, А. Берке, Ш. Грітцнер та ін. Теоретичні аспекти краще відображені в дослідженнях європейських вчених, прикладні – в американських. Як навчальна дисципліна географія культури викладається у вищих навчальних закладах Європи (особливо ФРН), США, Канади тощо.

У вищих навчальних закладах України географія культури як дисципліна викладається недостатньо, у зв'язку з невеликою кількістю практичних напрацювань та розробок.

О. Любіцевою та І. Ровенчаком розроблені та впроваджені програми з географії культури та географії релігій для студентів географічних факультетів вищих навчальних закладів, у т.ч. для студентів за напрямом підготовки «Туризм».

Окрім цього, практично відсутні публікації про доцільність викладання географії культури для майбутніх фахівців у галузі туризму.

Формулювання цілей статті

Обґрунтувати доцільність викладання вибіркової навчальної дисципліни «Географія культури» у системі підготовки фахівців туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження

У галузевому стандарті вищої освіти за напрямом підготовки «Туризм» варто виділити навчальні дисципліни, які формують знання щодо історико-культурних ресурсів світу, культурної спадщини світу, що є фундаментом для майбутніх спеціалістів у сфері культурно-пізнавального туризму, а саме: «Рекреаційні комплекси світу», «Географія туризму», «Туристичне країнознавство». Але слід зазначити, що культурологічний аспект розглядається окремими темами, яких недостатньо для формування ґрунтовних знань.

Тому, у систему підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери слід включати спецкурси, вибіркові навчальні курси, які сприятимуть ґрунтовнішій підготовці студентів. Серед таких курсів ми пропонуємо для вивчення спецкурс «Географія культури». Розглянемо табл. 1, де показано місце курсу у структурно-логічній схемі дисциплін, до змісту яких входить вивчення культурологічного аспекту, культурологічної ресурсної складової країн та територій світу (відповідно до навчального плану Університету «КРОК» за напрямом підготовки «Туризм» на бакалавраті).

Навчальний курс «Географія культури», для якого передбачено 3 кредити (108 годин), вивчається на другому курсі у четвертому триместрі, після вивчення курсу «Країнознавство», паралельно з курсами «Рекреаційні комплекси світу» та «Географія туризму», тому може бути однією із ключових ланок для подальшого засвоєння як нормативних так і вибірових дисциплін, а саме: «Туристичне країнознавство», «Туристичне краєзнавство», «Культурно-пізнавальний та етнотуризм», «Сільський (зелений) туризм», «Релігійний туризм».

Навчальний курс «Географія культури» у системі фундаментальної та практичної підготовки фахівців у сфері культурно-пізнавального туризму

<i>Триместр, курс</i>	<i>Навчальна дисципліна</i>
1-3 триместри, I курс	Країнознавство
4 триместр, II курс	Рекреаційні комплекси світу
4 триместр, II курс	Географія туризму
4 триместр, II курс	<i>Географія культури</i>
5 триместр, II курс	Туристичне країнознавство
5 триместр, II курс	Туристичне краєзнавство
6 триместр, II курс	Культурно-пізнавальний та етнотуризм
7 триместр, III курс	Сільський (зелений) туризм
10 триместр, IV курс	Релігійний туризм

Метою навчальної дисципліни «Географія культури» є формування системи знань у майбутніх фахівців сфери туризму про територіальну цілісність культури, пов'язаної з певним географічним середовищем, особливостями традиційної та сучасної культури геокультурних регіонів як потенційних об'єктів туристичної діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є територіальна організація культури у контексті загального виміру, геопросторові характеристики геокультурних регіонів у контексті туристичної діяльності. Завданням курсу є:

- формування знань про сутність географії культури як науки, її теоретико-методологічних положень;
- ознайомлення з загальною геокультурною характеристикою світу, з особливостями геокультурних регіонів як потенційних об'єктів туристичної діяльності;
- виховання особистості на засадах толерантності, взаємоповаги до інших культур та народів;
- розвиток творчого потенціалу особистості, вмінь та навичок, які сприяють пошуку та формуванню ґрунтовних знань щодо загальних та регіональних геокультурних особливостей.

Курс складається із двох модулів та 12 тем.

У першому модулі «Теоретико-методологічні основи географії культури» розкривається п'ять ключових тем: 1. Географія культури як наука. 2. Людина як носій культури. 3. Традиційне господарство та матеріальна культура. 4. Традиційна духовна культура, географія релігій. 5. Пам'ятки історії та культури, геокультурні особливості.

Погляд на культуру здійснюється не тільки з точки зору культурології як науки але й як об'єкту географічного дослідження. Розглядаються теоретичні положення географії культури як науки, науковий апарат, історія становлення та розвитку. Визначається сутність географічного підходу до визначення культури, особливості сучасних досліджень з географії культури в Україні та світі.

Надзвичайно важливим є усвідомлення студентами понять про етнос, плем'я, народність, націю; етногенез, його етапи; виявлення основних етнічних ознак. Акцентується увага на розповсюдженні у світі мовних сімей та мовних груп, у т.ч. мовних груп індоєвропейської сім'ї, причинах міжетнічних протиріччя. Ставиться питання про культурогенез: його етапи та особливості.

Аналізуються основні форми розселення населення (міські та сільські), причини їх різноманітності. Вивчається класифікація міст за кількістю мешканців, функціями, географічним положенням, відмінності зовнішнього обрису та планування міст різних регіонів, особливості міської культури.

У темі «Традиційне господарство та матеріальна культура» вивчаються традиційні види господарської діяльності населення, ареали поширення традиційних видів господарської діяльності, типових традиційних промислів та ремесел, їх залежність від географічного середовища.

Ретельно розглядаються елементи матеріальної культури: традиційне житло, його класифікація, ареали поширення основних типів житла; традиційний одяг, його класифікація, причини різноманітності, ареали поширення типового традиційного одягу; традиційне харчування, типи

харчування у світі. Аналізується залежність елементів традиційної культури географічного середовища та вплив інновацій на матеріальну культуру.

Тема «Традиційна духовна культура, географія релігій» знайомить студентів з елементами духовної культури, де усвідомлюються поняття про традиції, звичаї, обряди, їх залежність від релігійного, історичного, географічного факторів; про основні риси громадського та сімейного побуту, їх регіональні відмінності; про мистецтво та його види, особливості музично-танцювальної культури, їх регіональні відмінності; аналізується вплив географічного середовища на духовну культуру. Релігія розглядається як складова духовної культури.

З метою більш глибокого усвідомлення студентами знань про світовий та вітчизняний історико-культурний потенціал, як об'єкт туристичної діяльності, розглядаються не тільки підходи до класифікацій пам'яток історії та культури в Україні та світі, але й вплив географічного середовища на характер та розміщення пам'ятки.

У другому модулі «Геокультурна характеристика світу» до вивчення пропонується шість тем, де розглядаються підходи до геокультурного районування світу та геокультурні макрорегіони світу, а саме: Європейський, Азійський, Африканський, Північно- та Латиноамериканський, Австралійський та Океанійський. Окрема тема присвячена розгляду геокультурної характеристики України.

У процесі вивчення теми «Геокультурне районування світу» відбувається усвідомлення понять про господарсько-культурні типи (ГКТ) та історико-культурні області (ІКО), їх географічну мозаїку, та підходи до геокультурного районування.

Розгляд геокультурних регіонів відбувається за типовим планом: географічна довідка; історико-етнічний нарис; мовні сім'ї, мовні групи території; релігія; особливості традиційної та сучасної культури регіону, регіональні відмінності, сучасні інноваційні процеси; міська культура регіону; музеї світового значення; визначні пам'ятки історії та культури;

внесок регіону у світову культуру; видатні діячі науки та культури. Також розглядаються питання щодо особливостей культури української діаспори в регіонах світу, висвітлюються сучасні зв'язки з Україною. Вивчення геокультурних особливостей України відбувається також за типовим планом.

Слід зазначити, що при вивченні геокультурних регіонів, вже на локальному рівні, пропонується більш детальний розгляд питань, які вивчалися у першому модулі.

Отже, у результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен здобути певну суму знань та вмінь.

Студент повинен знати:

- теоретико-методологічні основи географії культури як науки;
- поняття про етногенез, його етапи, основні етнічні ознаки;
- поняття про культурогенез, етапи та особливості культурогенезу;
- форми розселення населення, особливості міських та сільських форм;
- особливості традиційної матеріальної та духовної культури, їх географічність, вплив інновацій;
- типи класифікацій пам'яток історії та культури, їх географічність;
- підходи до геокультурного районування світу;
- особливості геокультурних регіонів як потенційних об'єктів туристичної діяльності;

Студент має оволодіти певними вміннями, а саме вміти: оперувати понятійно-термінологічним апаратом; називати елементи, види, функції культури, характеризувати їх; обґрунтовувати поняття «культура» як предмет географічних досліджень; характеризувати основні наукові школи географії культури; розкривати особливості геокультурних досліджень в Україні; виділяти основні етнічні ознаки; обґрунтовувати основні етапи етногенезу та культурогенезу; аналізувати основні форми розселення людини; характеризувати елементи матеріальної та духовної культури; розкривати географічність матеріальної та духовної культури; класифікувати

типи пам'яток історії та культури; обґрунтовувати підходи до геокультурного районування світу; характеризувати та порівнювати особливості геокультурних регіонів як потенційних об'єктів туристичної діяльності; користуватись спеціалізованим картографічним матеріалом.

У процесі вивчення курсу пропонуються індивідуально-дослідні завдання та творчі роботи, які нададуть змогу поглибити знання, вміння та розвинути певні професійні компетенції.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що курс має потужні міжпредметні зв'язки, надаючи можливість усвідомлювати навчальний матеріал не відірвано, а системно і логічно у загальній системі підготовки фахівців туристичної галузі.

Засвоєння та усвідомлення студентами начального матеріалу курсу «Географія культури» допоможуть більш глибоко та усвідомлено опанувати сумою знань інших дисциплін, особливо таких як «Культурно-пізнавальний туризм».

Висновки

Географія культури як наука продовжує перебувати в Україні у стані становлення, хоча науковий інтерес до неї останніми роками посилюється. Дослідження в галузі географії культури у світі мають давню традицію та продовжують розвиватися.

Географія культури, як навчальний курс, викладається у декількох університетах України, в основному на географічних факультетах.

Ми ставимо питання про доцільність викладання навчального курсу «Географія культури» за напрямом підготовки «Туризм», що надасть можливість більш ґрунтовно готувати фахівців, у т.ч. для сфери культурно-пізнавального туризму.

Слід відмітити величезний пізнавальний, просвітницький та виховний потенціал курсу, який сприяє формуванню полікультурної компетентності майбутніх фахівців туристичної сфери.

Список використаних джерел:

1. Любіцева О.О. Географія культури: теорія і практика // Україна: географія цілей та можливостей. Зб. наук. праць / О.О.Любіцева. – У 3-х т. – К.: ФОП «Лисенко М.М.», 2012. – Т. 3. – С. 348–350.
2. Любіцева О.О. Методологія географії культури / Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб.наук.праць. В 3-х т / О.О.Любіцева. – Київ-Луцьк:Ред-вид.відд.”Вежа” Волин.держ.ун-ту ім.Лесі Українки, 2000. – Т.3.– С.258– 262.
3. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія / І.І. Ровенчак. – Львів: Вид.центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 240 с.